

УДК 327::911.3(262.5)(049.3)
DOI: [https://doi.org/10.22182/
pr.7222022.15](https://doi.org/10.22182/pr.7222022.15)
Приказ

Миша Стојадиновић*
Институт за политичке
студије, Београд

**САВРЕМЕНИ
МЕЂУНАРОДНИ
ОДНОСИ У
ЦРНОМОРСКОМ
РЕГИОНУ:
ГЕОПОЛИТИЧКИ
АСПЕКТ (ТЕОРИЈА
И ПРАКСА)****

Баранов, А.В., А.В. Ващенко, В.Н. Конышев, С.В. Шашева, 2021. *Современные международные отношения в Черноморском регионе: геополитический аспект (теория и практика)*, Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Кубанский государственный университет. – Краснодар: Кубанский государственный университет. 292 стр.

* misa.stojadinovic@ips.ac.rs

* Приказ је настао у оквиру научно-истраживачке делатности Института за политичке студије, коју финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја

Монографија *Современные международные отношения в Черноморском регионе: геополитический аспект – теория и практика* (Савремени међународни односи у црноморском региону: геополитички аспект – теорија и пракса) представља веома значајно дело из области геополитике. Њен значај се нарочито види у утврђивању трендова савремених геополитичких процеса у црноморском региону у периоду од 2013. до 2021. године. Нарочити фокус монографије је на разумевању међународних односа од фебруара 2014. године са аспекта посматрања НАТО-а, Европске уније, Турске, Русије, Украјине и других земаља црноморског региона. Истовремено је дат и један дубљи предисторијат у циљу бољег разумевања актуелних дешавања.

Црноморски регион је геостратешки изузетно важан за све међународне актере. За Руску Федерацију он представља пут за извоз енергетских ресурса у Европу и Блиски исток, тиме он буквално постаје „руска капија“ ка целом свету. У циљу разумевања изузетно комплексне геополитичке ситуације у црноморском региону монографија је подељена на три међусобно повезане целине: Теоријске основе анализе савремених геополитичких

региона; Геополитички процеси у црноморском региону: систем фактора и индикатора развоја; и Спољнополитичка експертиза геополитичких процеса у црноморском региону: институције, пракса, подручја деловања.

Геополитички процеси се анализирају пре свега у контексту доношења и спровођења спољнополитичких одлука држава, као и међународних организација. Сами аутори наглашавају да су главни задаци монографије: идентификовање типологије међународних односа у црноморском региону на основу неореализма и неоинституционализма;

т у м а ч е њ е с у ш т и н е спољнополитичке експертизе у области геополитике и њеног научног потенцијала; утврђивање значења појма „геополитички регион” у контексту проучавању међународних односа; да се из перспективе руско-украјинских односа открију тенденције промена геополитичких процеса у црноморском региону од 1992. до 2013. године; да се утврде фазе еволуције граничног сукоба између Руске Федерације и Украјине у Керчком мореузу и мере за његово регулисање; идентификовање геополитичких аспекта поновног уједињења Крима и Севастопоља са Русијом;

утврђивање војно-политички однос снага у црноморском региону и тенденције његових промена од фебруара 2014. године до данас; упоређивање фазе спољнополитичког испитивања геополитичких процеса у црноморском региону; да одреде параметре организационе структуре руских експертских и аналитичких организација у области спољне политике; откривање технологије спољнополитичке експертизе геополитичких процеса у црноморском региону имплементирани у Руској Федерацији; да покажу особеност спољнополитичке експертизе западних земаља о проблемима геополитике црноморског региона.

Како би одговорили овако комплексно постављеним задацима аутори су пошли од чињенице да црноморски регион, у зависности од распрострањености одређеног геополитичког контекста, игра контрадикторну улогу за Русију. Наиме, он представља истовремено мост за изградњу руског утицаја у источном Медитерану, али и тзв. „кордон” око руских граница које је створио НАТО. Аутори наглашавају значај узимања у обзир специфичности географских, политичких и социокултурних карактеристика црноморског региона. Једна од

највећих препрека стабилности овог региона је што су културне и религијске разлике често чиниле извор нестабилности, а не сарадње унутар овог региона. Иако је овај регион доминантно православни, утицај ислама постаје све већи. Геополитичка подељеност црноморског региона представља још један од отежавајућих фактора успостављања мира на овим просторима. Наиме Турска, Бугарска и Румунија су већ постале чланице НАТО-а, док се Украјина, Молдавија и Грузија налазе у статусу кандидата за чланство. Базирање на неореализму и неоинституционализму је омогућило да се утврде стратегије и могућности утицаја субјеката геополитичког ривалства у региону, испољавање стратегија у мерама дневнополитичке активности, да се упореди геополитичка активност НАТО-а, САД, Европске уније, Руске Федерације, Турске и балканских земаља на Црном мору.

Када се ради о степену значаја утицај међународних актера на црноморски регион аутори праве поделу на према потенцијалу ресурса на следећи начин: 1) светски актери: САД, Русија и Европска унија; 2) регионални актери: Турска и Иран; и 3) локални актери:

Абхазија, Азербејџан, Јерменија, Бугарска, Грчка, Грузија, Молдавија, Казахстан, Румунија, Туркменистан, Украјина и Јужна Осетија. Геополитички процеси у црноморском региону су приказани као конфликтни, при чему директно сукобљене стране неретко посредно изражавају интересе глобалних актера, тј. нису независне, већ представљају продужену руку великих геополитичких сила. Оно што је специфично јесте да се локални сукоби неретко интернационализују зарад одређених интереса, као што су на пример случајеви Косова и Метохије, Источног Тимора, Дарфура и сл. који се наводе у књизи.

Руско-украјински однос се посматра као кључан елеменат регионалне безбедности, нарочито имајући у виду да ове две земље спадају међу најразвијеније постсовјетске земље. Дајући једну веома систематичну анализу историјата руско-украјинског односа аутори указују да је, упркос обиљу објављених радова и књига на ову тему, разумевање суштине конфликта између ове две земље и даље изузетно оскудно и површно. Украјинско приближавање НАТО-у које је било недоследно праћено сталним покушајима балансирања је чинило ситуацију у региону

комплексном, при чему је упркос споразумима из 1997. и 2010. године Украјина константно следила политику истискивања руске флоте са Крима. Имајући ово у виду значајно је нагласити да је од кратковиде политике једностраних уступака деведесетих година у Русији дошло до преласка на сврсисходну и систематску заштиту руских националних интереса у области Црног мора. За руско-украјински сукоб око разграничења Керчког мореуза аутори пишу да је важан за разумевање стратегија политичких актера у црноморском макрорегиону. Аутори указују да су се искристалисали нови трендови геополитичког ривалства у региону Црног мора, а то су: конструисање у политичко-аналитичкој литератури и документима спољнополитичког планирања страна у сукобу перцепције региона као јединственог, а сукоба на Криму, Турској, Сирији и Ираку као међусобно повезаног комплекса који захтева војску и дипломатски одговор; жеља земаља НАТО-а, пре свега САД-а, да обезбеде своје трајно војно и поморско присуство у Црном мору; стварање НАТО црноморске ескадриле уз учешће земаља региона (Турска, Бугарска, Румунија); увежбавање вештина

брзог пребацавања НАТО снага на било које жариште у црноморском региону током честих војних вежби; стварање не само у Бугарској и Румунији, већ и у Украјини и Грузији, сталних војних база НАТО центара за обуку и инфраструктуре за командовање и контролу оружаних снага; модернизација оружаних снага црноморских земаља НАТО-а, као и Украјине и Грузије.

Као резултат студије настали су следећи закључци: руско-украјински сукоб око статуса Керчког мореуза и Азовског мора био је дугорочан, вишекомпонентан и билатералан; реч је о сукобу политичких и економских интереса који је настао на локалном нивоу, али је интернационализован као резултат деловања различитих међународних актера; у регионалном систему безбедности овај сукоб ниског интензитета одиграо је важну улогу у надметању између земаља НАТО-а, Русије и Украјине. Ово изузетно монографско дело представља један нови увид у анализу изузетно комплексних геополитичких феномена. Главни значај ове монографије проистиче из актуелности проблема којима се бави, али и из споја теоријске и емпиријске

анализе којима се долази до разумевања веома компликованих односа глобалног и локалног, у којима се свеобухватно и аналитички усклађено разматра положај црноморског региона.

* Овај рад је примљен 1. маја 2022. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 9. маја 2022. године.